

AFM

Onderzoeksagenda

Terugblik 2023 en vooruitblik 2024

9 april 2024

1. Inleiding

Naast haar directe toezichtstaken voert de AFM toegepast (wetenschappelijk) onderzoek uit. Met deze onderzoeken willen we onze kennis verder verbreden en sectorbrede risico's in kaart brengen om bij te dragen aan het effectiever maken van toezicht en beleid. De resultaten van de onderzoeken worden onder andere gepubliceerd in Trendzicht, occasional papers, losse AFM-publicaties en in wetenschappelijke tijdschriften.

In 2023 heeft de AFM haar onderzoeksagenda voor 2023-2026 gepubliceerd, deze bevat 6 thema's. Dit zijn brede, overkoepelende thema's die de strategische prioriteiten van de AFM weerspiegelen en ons helpen bij het realiseren van onze toezichtdoelstellingen. In dit document schetsen we per thema welke onderzoeken er in 2023 zijn uitgevoerd en wat de plannen zijn voor 2024.

2. Digitalisering

Digitalisering heeft directe raakvlakken met alle aspecten van AFM-toezicht. Ontwikkelingen op het gebied van fintech, de toenemende rol van big tech platforms, artificial intelligence, crypto's, en de inrichting van de online keuzeomgeving zorgen voor nieuwe kansen en risico's voor zowel consumenten als financiële ondernemingen.

In 2023 onderzocht de AFM de mogelijke invloed [van digitalisering op de verzekeringsmarkt](#) en het toezicht daarop. De belangrijkste ontwikkelingen zijn een toegenomen hoeveelheid data en grotere analysekracht, toenemende connectiviteit en vraagstukken rond solidariteit, veiligheid en vaardigheden. Dit verkennende onderzoek biedt inzichten en aandachtspunten voor toezichthouders, verzekeraars en beleidsmakers. Deze verkenning krijgt in 2024 een vervolg met een studie gericht op de markt voor kredietverlening. Daarnaast brengen AFM en DNB een gezamenlijke studie uit naar de impact van artificial intelligence op de financiële sector.

De MiCAR-regelgeving die zich richt op aanbieders en dienstverleners van crypto-activa treedt voor het grootste deel in werking per december 2024. Ter voorbereiding op het toezicht deed de AFM [verkennend onderzoek naar consumentenrisico's die ondanks MiCAR blijven bestaan](#). Eind 2023 is een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de inrichting van de keuzeomgeving van crypto-apps van drie Nederlandse cryptodienstverleners. In dit onderzoek is een inschatting gemaakt van de aanwezigheid van sturende elementen die risico's met zich meebrengen voor consumenten. De belangrijkste risico's zijn: een groot publiek heeft laagdrempelig toegang tot de cryptomarkt, gebruikers worden gestuurd richting handelen (met hoge bedragen) in bepaalde cryptotokens en het activeren van aanvullende dienstverlening, en gebruikers worden aangezet om terug te keren naar de app en steeds opnieuw acties te ondernemen. Omdat MiCAR de AFM zeer beperkt aanknopingspunten biedt om deze risico's in de keuzeomgeving te verkleinen, adviseert zij consumenten die actief zijn op de cryptomarkt om zelf alert te blijven.

Het gebruik van Buy Now Pay Later (BNPL) is de afgelopen jaren snel populair geworden. Aanbieders bieden hun klanten een laagdrempelige manier om achteraf te betalen. BNPL is kosteloos, mits de klant op tijd betaalt. De AFM voerde in 2022 en 2023 samen met BNPL-aanbieder Riverty [een gedragsexperiment](#) uit. Doel was om het aantal klanten dat te laat betaalt en daardoor met kosten te maken krijgt te verminderen. Het versturen van een herinnerings-SMS bleek effectief: het percentage klanten dat te maken kreeg met kosten voor te laat betalen daalde met 21%-24% (van 16,8% in de controlegroep naar rond de 13% in de SMS-groepen). De inhoud van de SMS maakte weinig verschil: drie verschillende versies van een SMS waren allemaal ongeveer even effectief. Het inzetten van herinneringen kan tijdig terugbetalen dus bevorderen.

3. Internationalisering

Financiële markten krijgen in toenemende mate een internationaal karakter, wat grensoverschrijdende problemen, risico's en uitdagingen, maar ook kansen met zich meebrengt. Doordat risico's in toenemende mate grensoverschrijdend zijn kunnen deze steeds minder adequaat worden geadresseerd op nationaal niveau. Dit vergroot voor de AFM het belang van samenwerking en afstemming met andere (internationale) toezichtorganisaties.

Binnen het reguliere toezicht is er veel aandacht voor internationalisering. Er staan echter geen toegepaste (wetenschappelijke) onderzoeken in de planning.

4. Verduurzaming

Voor zowel consumenten als voor de financiële sector is het effectief omgaan met de risico's die gepaard gaan met zaken zoals klimaatveranderingen en afnemende biodiversiteit een grote opgave. Denk bijvoorbeeld aan risico's die gepaard gaan met verduurzaming van woningen of de impact van greenwashing en ESG-elementen bij beleggingsbeslissingen.

In 2023 publiceerde de AFM onderzoek naar het [inrijzen van klimaatrisico's op de woningmarkt](#). Dit onderzoek schetst hoe huizenbezitters te maken kunnen krijgen met risico's door klimaatverandering, denk bijvoorbeeld aan overstromingsrisico's en aantasting van de fundering van woningen. Deze risico's hebben potentieel grote financiële gevolgen voor woningkopers en -bezitters in de vorm van mogelijke schadeposten en vermindering van woningwaarden. De AFM schetst in haar publicatie enkele mogelijke oplossingsrichtingen zoals het inrijzen van klimaatrisico's in woningprijzen en het waarborgen van voldoende financieringsruimte voor toekomstige reparaties door klimaatschade.

De AFM deed in 2023 onderzoek naar zogenaamde [vrijwillige carbon credits](#). In het occasional paper schetst de AFM dat er sprake is van een sterke groei van het gebruik van vrijwillige carbon credits. Die groei gaat gepaard met zorgen over integriteit van credits, integriteit van de markt en integriteit van claims. Ondernemingen moeten transparant zijn over hoe deze credits worden ingezet in het kader van hun net-zero claims. Sterke kwantitatieve claims over het terugdringen van CO₂-uitstoot zouden niet moeten worden onderbouwd met onzekere vrijwillige credits. Want?

De AFM is voornemens om in 2024 onderzoek te doen naar biodiversiteit. Waar de aandacht met betrekking tot de ESG-agenda tot nu toe voornamelijk lag op het omgaan met en rapporteren over klimaatverandering en CO₂-uitstoot, wordt biodiversiteit in toenemende mate een prangend thema. De scope en complexiteit van de problemen die we zien rond CO₂-uitstoot zien we in uitvergrote vorm terug bij biodiversiteit. Doel van de verkenning is overzicht te bieden en richting te geven in de discussie over hoe met de onderliggende complexiteit van biodiversiteit, en de wisselwerking met klimaatverandering, moet worden omgegaan.

5. Financiële weerbaarheid van huishoudens

De wereld verandert in rap tempo en Nederlandse huishoudens zijn daarbij blootgesteld aan kwetsbaarheden op het gebied van lenen, sparen, retailbeleggen, verzekeren en pensioenen. Onderzoek binnen dit thema kan helpen om beter inzicht te krijgen in de verschillende financiële kwetsbaarheden waar consumenten nu aan zijn blootgesteld en op de manieren waarop de financiële sector het klantbelang centraal kan stellen in deze tijden van transitie.

Bestaanszekerheid was een belangrijk – en breed - thema van de verkiezingscampagne van 2023. Het gaat onder meer over de betaalbaarheid van het leven nu en in de toekomst, en over de toegang tot noodzakelijke levensbehoeften zoals zorg en woningen.

Een grote groep Nederlanders bouwt geen of onvoldoende pensioen op in de tweede pijler en kan daardoor in de problemen geraken. Pensioentekorten kunnen worden aangevuld in de derde pijler. In 2023 publiceerde de AFM haar onderzoek naar [fiscaal-gefaciliteerde opbouw van individueel pensioenvermogen in de derde pijler](#). Nederlandse werkenden blijken amper gebruik te maken van de mogelijkheid om vermogen in de derde pijler op te bouwen. Bovendien is de inleg vaak beperkt. Mogelijk neemt het gebruik toe door de voorgenomen uitbreiding van de fiscale ruimte in het nieuwe pensioenstelsel.

De AFM publiceerde in 2023 een occasional paper over [drempels bij het online regelen van geldzaken](#). Nederlanders met beperkte digitale vaardigheden kunnen problemen ervaren in de toegang tot financiële producten en diensten. De groep mensen die drempels ervaart is zeer divers. De AFM roept de sector op om onderzoek te doen onder moeilijk bereikbare doelgroepen en kennis uit te wisselen om de toegankelijkheid tot financiële dienstverlening te verbeteren. Per 28 juni 2025 zal de AFM toezicht houden op de naleving van de Toegankelijkheidsrichtlijn.

6. Marktstabiliteit

Het thema marktstabiliteit gaat over de borging van robuustheid en transparantie van markten. Onze inzet op de robuustheid van markten is erop gericht dat essentiële onderdelen van de financiële markten adequaat worden beheerst,

waardoor handel en afwikkeling ook in tijden van stress mogelijk en betrouwbaar blijft. Naast robuustheid draagt ook het bevorderen van transparante markten bij aan eerlijke handel en weloverwogen investeringsbeslissingen door beleggers.

In 2023 publiceerde de AFM haar onderzoek [algoritmische collusie op kapitaalmarkten](#). Sommige algoritmes zijn zelflerend. Als algoritmes met elkaar samenwerken, kunnen ze samen tot de meest voordelige actie komen: bijvoorbeeld een zo hoog mogelijke gezamenlijke winst. Dan is er sprake van algoritmische collusie: stilzwijgende samenwerking door algoritmes. In dit onderzoek wordt beschreven hoe zelflerende handelsalgoritmes op de kapitaalmarkten tot ongewenste uitkomsten kunnen leiden. De AFM verwacht van marktpartijen dat ze oog hebben voor het risico van algoritmische collusie wanneer ze geavanceerde handelsalgoritmes gebruiken en acties ondernemen om dit risico uit te sluiten.

7. Impact aantonen

De AFM heeft een breed scala aan interventiestrategieën beschikbaar om compliant gedrag van financiële ondernemingen te bevorderen. Variërend van het opleggen van boetes, het publiceren van leidraden voor grote groepen ondernemingen tot het voeren van gesprekken met financiële ondernemingen.

Bij de AFM zetten we steeds meer in op het zijn van een lerende en impactvolle organisatie. In 2022 hebben we bijvoorbeeld in een brievenexperiment getest wat het effect is van verschillende communicatiestijlen op nalevingsgedrag: wat werkt het beste om financiële dienstverleners hun beloningsbeleid te laten publiceren? Een coöperatieve en afschrikkende stijl bleken allebei effectiever dan een neutrale, informatieve stijl.

In 2024 zullen er meerdere onderzoeken in deze lijn worden uitgevoerd. Zo zal worden onderzocht welk overkoepelend communicatieframe het meest effectief is om financiële ondernemingen aan te zetten tot actie in de duurzaamheidstransitie. Ook wordt een analyse uitgevoerd naar het effect van toezichtinterventies op gedragsindicatoren van beursgenoteerde ondernemingen wat betreft hun omgang met voorwetenschap.

8. Afsluiting

Door transparant te zijn over onze onderzoeksinspanningen hopen we meer relevant onderzoek door externe wetenschappers, brancheorganisaties en financiële ondernemingen te stimuleren. Daarmee ontwikkelen we gezamenlijk relevante inzichten. Daarom publiceren we deze onderzoeksagenda. We geven prioriteit aan onderzoek waarvan de verwachte impact op onze doelstellingen het grootst is in relatie tot de kosten. Daardoor zullen we aan sommige thema's mogelijk meer aandacht besteden dan aan andere.

Autoriteit Financiële Markten

Postbus 11723 | 1001 GS Amsterdam

Telefoon

020 797 2000

www.afm.nl

Dataclassificatie

AFM - Publiek

Follow us: →

De AFM maakt zich sterk voor eerlijke en transparante financiële markten.

Als onafhankelijke gedragstoezichthouder dragen wij bij aan duurzaam financieel welzijn in Nederland.

De tekst van deze publicatie is met zorg samengesteld en is informatief van aard. U kunt er geen rechten aan ontleen. Door veranderende wet- en regelgeving op nationaal en internationaal niveau is het mogelijk dat de tekst niet actueel is op het moment dat u deze leest. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is niet aansprakelijk voor de eventuele gevolgen – bijvoorbeeld geleden verlies of gederfde winst – ontstaan door of in verband met acties ondernomen naar aanleiding van deze tekst.

© Copyright AFM 2024